

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра охорони праці та біотехнічних систем у тваринництві

ЗАТВЕРДЖЕНО
Факультет ветеринарної медицини
02 червня 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Безпека праці та життєдіяльності

Галузь знань Н «Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина»

Спеціальність Н6 «Ветеринарна медицина»

Освітньо-професійна програма «Ветеринарна медицина»

Факультет ветеринарної медицини

Розробник: доцентка кафедри охорони праці та біотехнічних систем у тваринництві, к.б. н., доцент Тамара БІЛЬКО

Київ – 2026 р.

Опис навчальної дисципліни «Безпека праці та життєдіяльності»

Дисципліна “Безпека праці та життєдіяльності” є обов’язковою компонентою освітньої програми і складається з двох основних частин «Безпека праці» та «Безпека життєдіяльності», які охоплюють теорію і практику захисту людини від небезпечних і шкідливих факторів у всіх сферах людської діяльності, збереження безпеки і здоров'я в середовищі існування. *Безпека праці* - правові норми трудового законодавства, виробнича санітарія та гігієна праці, пожежна безпека, електробезпека, надання домедичної допомоги потерпілим у разі нещасних випадків. *Безпека життєдіяльності* забезпечує загальну грамотність в галузі безпеки: ідентифікація (розпізнавання) небезпек, профілактику ідентифікованих небезпек відповідно до згаданої концепції залишкового ризику та дії в умовах надзвичайних ситуацій. Розв’язання зазначених завдань у системі підготовки майбутніх фахівців спрямовано на формування активної позиції з питань забезпечення безпеки та відповідальності за особисту і колективну безпеку в швидкозмінних умовах сучасного суспільства.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	Н6 «Ветеринарна медицина»	
Освітньо-професійна програма	«Ветеринарна медицина»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов’язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	денна	Скорочений термін навчання
Курс (рік підготовки)	2	2
Семестр	4	3
Лекційні заняття	15 год.	15 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	30 год.
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	75 год.	75 год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	4 год.	4 год.

1. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета полягає у набутті здобувача вищої освіти компетенцій, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій й природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання, а також здатність ефективно керувати безпекою праці, враховуючи пріоритет життя та здоров'я працівників над результатами виробничої діяльності, з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду

Завдання передбачає опанування знаннями, вміннями та навичками вирішувати професійні завдання з обов'язковим урахуванням галузевих вимог щодо забезпечення безпеки персоналу та захисту населення в небезпечних та надзвичайних ситуаціях.

Здобувачів вищої освіти, після вивчення курсу "Безпека праці та життєдіяльності", мають мати комплексні загальнокультурні та професійні навички з питань безпеки життєдіяльності та безпеки праці, що відповідають їхнім спеціальностям, для ефективного вирішення завдань, пов'язаних із забезпеченням безпеки та здоров'я персоналу у виробничих умовах та в небезпечних ситуаціях.

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі ветеринарної медицини, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК 7. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК 9. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 12. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 8. Здійснювати моніторинг причин поширення хвороб різної етіології та біологічного забруднення довкілля відходами тваринництва, а також матеріалами та засобами ветеринарного призначення.

ПРН 10. Пропонувати та використовувати доцільні інноваційні методи і підходи вирішення проблемних ситуацій професійного походження.

2. Програма навчальної дисципліни (Безпека праці та життєдіяльності)

Змістовний модуль 1. Правове і нормативне регулювання охорони праці.

Тема 1. Законодавство України про охорону праці. Організація навчання з охорони праці. Законодавство України про охорону праці. Основні положення Закону України "Про охорону праці". Державний нагляд за охороною праці. Розмежування функцій органів державного нагляду за безпекою праці. Концепція державного нагляду. Навчання з питань безпеки праці - один з основних принципів державної політики в цій галузі. Організація навчання з питань охорони праці на виробництві у відповідності з вимогами Типового положення (НПАОП 0.00-4.12-05). НПАОП 0.00-4.12-05 і його основні вимоги щодо реалізації системи безперервної освіти в галузі охорони праці.

Тема 2. Основні положення законодавства про працю, що регламентують трудові відносини. Організація служби охорони праці. Відповідальність за порушення законодавства. Навчання з питань охорони праці - один з основних принципів державної політики в цій галузі; система безперервного навчання з питань охорони праці населення України. Управління охороною праці на підприємстві та обов'язки роботодавця. Уповноважені трудових колективів.

Тема 3. Виробничий травматизм та методи аналізу виробничого травматизму і професійних захворювань. Основи державного страхування від нещасних випадків та професійних захворювань. Соціальний захист потерпілих на виробництві; методи аналізу виробничого травматизму; кольори безпеки та знаки безпеки праці. Розрахунки показники частоти, важкості травматизму та трудових втрат. Причини виробничого травматизму. Методика розрахунку економічних наслідків виробничого травматизму. Причини виробничого травматизму.

Тема 4. Організація розслідування нещасних випадків на виробництві. Вимоги Закону України "Про охорону праці" щодо розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій. Положення про порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві (затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 21.08.2001 р. №1094). Зміни в чинному "Положенні про порядок розслідування" щодо попередніх редакцій. Повідомлення про нещасні випадки. Організація розслідування нещасних випадків, склад комісій та їх повноваження.

Змістовний модуль 2. Основи виробничої санітарії та гігієни праці.

Тема 5. Основи фізіології, виробничої санітарії та гігієни праці. Умови праці. Гігієнічна класифікація умов праці. Травматизм вАПК. Причини,

профілактика. Аналіз стану охорони праці та виробничого травматизму в Україні і, зокрема, в АПК. Першочергові завдання щодо його суттєвого покращання. Державна політика щодо безпеки праці в суспільному виробництві та в побуті. Першочергові завдання щодо її реалізації. Аналіз стану виробничого травматизму і профзахворювань показує, що до основних причин травматизму, зокрема зі смертельними наслідками, і профзахворювань належать відсутність або невикористання працівниками засобів індивідуального захисту (ЗІЗ).

Тема 6. Небезпеки. Керування ризиками. Шкідливі фізичні фактори виробничого середовища. Мікроклімат робочої зони: поняття, вплив на теплообмін організму людини з навколишнім середовищем, основні види теплообміну, їх залежність від параметрів мікроклімату. Гіпотермія і гіпертермія. Порушення водно-сольового балансу організму, судомна хвороба і тепловий удар. Нормування та контроль параметрів мікроклімату. Санітарно-гігієнічне нормування забруднення повітряного середовища на виробництві, гранично допустимі концентрації (ГДК) та орієнтовно безпечні рівні впливу (ОБРВ) шкідливих речовин в повітрі робочої зони. Вибір засобів індивідуального захисту для працівників АПК.

Тема 7. Основи пожежної безпеки. Основні нормативні документи, що регламентують вимоги щодо пожежної безпеки: закон України «Про пожежну безпеку», Правила пожежної безпеки в Україні, стандарти, будівельні норми та правила, відомчі нормативи. Визначення понять «пожежа» та «пожежна безпека». Небезпечні та шкідливі фактори, пов'язані з пожежами.

Тема 8. Основи електробезпеки. Поняття «електробезпека», «електротравма» та «електротравматизм». Електротравматизм в Україні. Особливості електротравматизму. Дія електричного струму на людину. Надання першої допомоги при ураженні електричним струмом.

Тема 9. Надання домедичної допомоги потерпілим у разі нещасного випадку. Порядок надання домедичної допомоги дорослим при раптовій зупинці кровообігу. Порядок надання домедичної допомоги дітям при раптовій зупинці кровообігу. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при масивній зовнішній кровотечі. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при термічних опіках. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при загальному переохолодженні та/або відмороженні. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при судомах. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим з травмою.

Програма та структура навчальної дисципліни Безпека праці і життєдіяльності

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин								
	Повний термін навчання					Скорочений термін навчання			
	тижні	всього	у тому числі			всього	у тому числі		
			л	п	с.р		о	л	п
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Змістовний модуль 1. Правове і нормативне регулювання охорони праці.									
Тема 1. Законодавство України про охорону праці. Організація навчання з охорони праці.	1-2	14	2	2	10	14	2	2	10
Тема 2. Основні положення законодавства про працю, що регламентують трудові відносини. Організація служби охорони праці. Відповідальність за порушення законодавства.	3-4	14	2	2	10	14	2	2	10
Тема 3. Виробничий травматизм та методи аналізу виробничого травматизму і професійних захворювань. Основи державного страхування від нещасних випадків та професійних захворювань.	5-6	12.5	0.5	2	10	12.5	0.5	2	10
Тема 4. Організація розслідування нещасних випадків на виробництві.	7-8	7.5	0.5	2	5	7.5	0.5	2	5
Разом за змістовим модулем 1		48	5	8	35	48	5	8	35
Змістовий модуль 2. Основи виробничої санітарії та гігієни праці									
Тема 1. Основи фізіології, виробничої	8-9	19	2	7	10	19	2	7	10

санітарії та гігієни праці. Умови праці. Гігієнічна класифікація умов праці.									
Тема 2. Небезпеки. Керування ризиками. Ризик – як оцінка небезпеки. Хімічні, біологічні та психофізіологічні виробничі чинники. Нормування та визначення вмісту шкідливих речовин в робочій зоні. Захист від шкідливої дії речовин.	10-11	22	4	8	10	22	4	8	10
Тема 3. Основи пожежної безпеки	12-13	11.5	0.5	1	10	11.5	0.5	1	10
Тема 4. Основи електробезпеки	13-14	5.5	0.5		5	5.5	0.5		5
Тема 5. Надання домедичної допомоги потерпілим у разі нещасного випадку	14-15	14	3	6	5	14	3	6	5
Разом за змістовим модулем 2		72	10	22	40	72	10	22	40
Усього годин		120	15	30	75	120	15	30	75

3. Темі лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Законодавство України про охорону праці. Організація навчання з охорони праці.	2
2	Основні положення законодавства про працю, що регламентують трудові відносини. Організація служби охорони праці. Відповідальність за порушення законодавства.	2
3	Виробничий травматизм та методи аналізу виробничого травматизму і професійних захворювань. Основи державного страхування від нещасних випадків та професійних захворювань.	2
4	Основи виробничої санітарії та гігієни праці. Основи фізіології, виробничої санітарії та гігієни праці. Умови праці. Гігієнічна класифікація умов праці. Травматизм в АПК. Причини, профілактика.	2
5	Небезпеки. Керування ризиками. Шкідливі фізичні фактори виробничого середовища.	2
6	Електро та пожежна безпека на підприємствах	1
7	Надання домедичної допомоги потерпілим у разі нещасного випадку	4
	Всього	15

4. Теми практичних занять (Безпека праці та життєдіяльності)

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1	Організація навчання з питань охорони праці	2
2	Організація розслідування нещасних випадків на виробництві	2
3	Методи оцінювання параметрів мікроклімату на виробництві	2
4	Вимірювання рівнів освітленості робочих місць	2
5	Визначення параметрів виробничого шуму	
6	Визначення концентрації шкідливих парів та газів в повітрі робочої зони	2
7	Вибір засобів індивідуального захисту для працівників АПК	2
8	Первинні засоби пожежогасіння на підприємствах АПК	2
9	Оцінювання небезпеки за кількісним та якісним критеріями	2
10	Методи аналізу виробничого травматизму	2
11	Методи визначення індивідуальної метеозалежності	2
12	Визначення впливу психофізіологічних властивостей людини на небезпечну ситуацію	
13	Ризик як кількісна оцінка небезпеки	2
14	Визначення рівня стресостійкості та типу поведінки особистості в конфліктах	2
15	Базовий алгоритм надання домедичної допомоги	2
		30

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Статистична оцінка небезпечних і шкідливих чинників	4
2	Розрахунок біологічного віку та темпу старіння	4
3	Інфекційні захворювання	4
4	Визначення основних психофізіологічних властивостей людини та їх вплив на безпеку	4
5	Аналіз небезпеки хронічного отруєння ртуттю	4
6	Розрахунок мікроклімату закритих приміщень	6
7	Біоритми та їх роль у збереженні здоров'я людини	4
8	Порядок дій при виникненні надзвичайних ситуацій	6
9	Вимоги до якості харчових продуктів. Раціональне та здорове харчування	6
10	Організаційні питання проведення працезахоронної діяльності на підприємстві	6
11	Загальні вимоги електробезпеки на підприємствах	6
12	Підготовка для виступів на семінарах, круглих столах, наукових конференціях	6
13	Написання рефератів і доповідей	8
14	Підготовка до підсумкової атестації.	7
	ВСЬОГО	75

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- усне або письмове опитування;
- співбесіда;
- тестування;
- захист практичних робіт, проектів;
- самостійне опрацювання робіт в ельорні:

<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=791>

7. Методи навчання:

- метод проблемного навчання;
- метод практико-орієнтованого навчання;
- кейс-метод;
- метод проєктного навчання;
- метод перевернутого класу, змішаного навчання;
- метод навчання через дослідження;
- метод навчальних дискусій та дебат;
- метод командної роботи, мозкового штурму

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

8.1 Розподіл балів за видами навчальної

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Правове і нормативне регулювання охорони праці		
Тест за темою 1	ПР 8,10. У тому числі знати основні законодавчі акти України з безпеки праці; основні терміни та поняття; права на охорону праці під час укладання трудового договору; перелік документів, що належать до нормативно-правових актів з охорони праці.	5
Тест за темою 2	ПР 8,10. А також, володіти знаннями про організацію служби охорони праці на підприємствах; про права та обов'язки роботодавця та працівників передбачені КЗпП; про види відповідальність за порушення законодавства з охорони праці.	5
Тест за темою 3	ПР 8,10. А також, знати яким чином здійснюється соціальний захист потерпілих на виробництві; методи аналізу виробничого травматизму. Вміти розрахувати показники частоти, важкості травматизму та трудових втрат.	5
Практична робота 1	ПР 8,10. Вивчити порядок проведення навчання, перевірки знань з охорони праці працівників підприємств, ознайомлення з порядком реєстрації інструктажів у журналах форми 1 і 2.	15

Практична робота 2	ПР 8,10. Ознайомитись із змістом інструкцій з охорони праці для видів робіт і професій підприємств	15
Практична робота 3	ПР 8,10. У вигляді ділової гри освоїти основні посадові обов'язки з охорони праці посадовців підприємств та робітників	15
Практична робота 4	ПР 8,10. Освоїти порядок та методику розслідування нещасних випадків на підприємстві та складання Акта Н-1	15
Самостійна робота	ПР 8,10. Вивчити організаційні питання проведення працезахоронної діяльності на підприємстві	15
Модульний контроль	На основі матеріалу тем 1-3	10
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. Основи виробничої санітарії та гігієни праці		
Тест за темою 4	ПР 8,10.. У тому числі знати шкідливі та небезпечні виробничі фактори. Вміти виявити на робочому місці шкідливі і небезпечні виробничі фактори враховуючи характеристику трудової діяльності	5
Тест за темою 5	ПР 8,10. У тому числі знати правила пожежної безпеки, основні види пожеж, що робити у разі пожежі, та хто відповідає за пожежну безпеку	5
Тест за темою 6	ПР 8,10. У тому числі знати основні правила та заходи: вимикання та зняття напруги, встановлення та зберігання заземлень, перевірку відсутності напруги та використання захисних засобів. Розуміти будову та принцип дії електроустановок.	5
Тест за темою 7	ПР 8,10. А також знати порядок надання домедичної допомоги потерпілим у разі нещасного випадку. Вміти оцінити стан, зупинити кровотечу, відновити дихання, фіксувати переломи, здійснювати нагляд за потерпілим до прибуття медиків.	5
Практична робота 4	ПР 8,10. У вигляді ділової гри навчитись застосовувати засоби індивідуального захисту працівників під час виконання різних робіт на підприємстві	5
Практична робота 5	ПР 8,10. Навчитись за допомогою сучасних приладів вимірювати основні параметри мікроклімату виробничих приміщень та порівнювати з нормативними	15
Практична робота 6	ПР 8,10. Навчитись за допомогою сучасних приладів вимірювати та нормувати природну та штучну освітленість виробничих приміщень	15
Практична робота 7	ПР 8,10. Вивчити первинні засоби пожежогасіння та їх застосування на об'єктах підприємства	15
Самостійна робота	ПР 8,10. Вивчити загальні вимоги електробезпеки на підприємствах	15
Модульний	На основі матеріалу тем 4-7.	15

КОНТРОЛЬ	
Всього за модулем 2	100
Навчальна робота, $(M1 + M2)/2 * 0,7$	70
Екзамен	30
Всього за курс	100

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	<i>Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).</i>
Політика щодо академічної доброчесності	<i>Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу</i>
Політика щодо відвідування	<i>Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)</i>

9. Навчально-методичне забезпечення:

1. електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn – <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=791>)
2. Хмельовський В.С., Марчишина Є.І., Білько Т.О., Мотрич М.М., Скібчик В.І. Охорона праці. Навчальний посібник. К. Центр учбової літератури. 2021. 594 с.
3. Білько Т.О., Марчишина Є.І. Occupational and life safety (Безпека праці і життєдіяльності) : навч. посіб. Київ, 2021. 428 с.
4. Білько Т.О. Домедична допомога на підприємстві: Методичні вказівки щодо проведення ділової гри. Київ, 2020. 18 с.
5. Білько Т.О. Методичний посібник «Рекомендації щодо впровадження стандарту ISO 45001:2018 в системи управління охороною здоров'я і безпекою праці». Київ, 2022. 107 с.
6. Білько Т.О. Методичний посібник «Occupational health and safety management systems - requirements with guidance for use iso 45001:2018» Київ, 2022. 51 с.
7. Хмельовський В. С., Братішко В.В, Марчишина Є.І., Войналович О.В., Білько Т.О., Зубок Т.О. Охорона праці в галузі. Підручник. К. Видавництво НУБіП України. 2025. 336 с.
8. Піскунова Л.Е. Бондарь В.І., Зубок Т.О. Безпека праці та життєдіяльності: Підручник. Київ, 2022. 396 с.
9. Піскунова Л.Е. Робочий зошит для практичного вивчення дисципліни Безпека праці та життєдіяльності студентами денної та заочної форми навчання. Київ, 2022. 110 с.
10. Піскунова Л.Е. Методичні рекомендації для вивчення та проведення практичних робіт з дисципліни Безпека праці та життєдіяльності студентами денної та заочної форми навчання. Київ, 2024. 101с.
11. L. Piskunova, T. Zubok, I. Pryimachenko Training manual for the discipline "Safety of work and Life" for students majoring in 291 "International Relations, Public Communications and Regional Studies". «КОМПРИНТ», 2023. 237 p
12. Войналович О.В., Мотрич М.М., Єременко О.І., Зубок Т.О. Охорона праці. Лабораторний практикум. К. Видавництво НУБіП України. 2024. 308 с.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Закон України «Про охорону праці», 2002 із змінами 2025 р.
2. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування», 2015 із змінами 2025 р.
3. Коритко З. І. Фізіологічна характеристика станів організму : Посібник. Львів, 2023. 119 с.
4. Т.О. Білько Аптечка для надання домедичної допомоги на виробництві. Науково-виробничий Журнал Охорона праці. 2021. №4 (310). С. 50-52
5. Т.О. Білько Знання справді рятують Науково-виробничий Журнал Охорона праці. 2021. №9 (327). С. 49-52

6. Т.О. Білько Вимоги безпеки безпеки під час роботи з прекурсорами Науково-виробничий Журнал Охорона праці. 2023. №5 (347). С. 29-33
7. Цопа В. А., Чеберячко С. І., Білько Т. О., Володченкова Н.В. Аналіз рівнів ієрархії безпеки праці в організаціях Науковий Журнал Метінвест Політехніки. Серія: Технічні науки, № 6, 2026. С. 256-269
8. V. A. Tsora, S. I. Cheberyachko, I. I. Khozhylo, O. V. Deryugin, T. O. Bilko Соціальна тривожність працівників в організації: аспекти управління та профілактики Public administration and social work 2025-12-26 | Journal article Збірник наукових праць "Публічне управління та соціальна робота" Том 2 (2025) С. 31-40 DOI: 10.32782/3041-1319/2025-2-5
9. Піскунова Л.Е. Бондарь В.І., Зубок Т.О. Безпека праці та життєдіяльності: Підручник. Київ, 2022. 396с.
10. Хмельовський В.С., Марчишина Є.І., Білько Т.О., Мотрич М.М. Скібчик В.І. Охорона праці. Навчальний посібник. К. Центр учбової літератури. 2021. 594 с.
11. Войналович О.В., Марчишина Є.І. Occupational safety and health in agriculture. Навчальний посібник К. Центр учбової літератури. 2019. 424 с.
12. Войналович О.В. Засади охорони праці у схемах, таблицях і графіках: навч. посібник. К.: Основа, 2022. 219 с.
13. Войналович О.В., Марчишина Є.І. Охорона праці (працезахоронні ділові ігри). Навчальний посібник. К. Центр учбової літератури. 2021. 204 с.
14. Марчишина Є.І. Білько Т.О. Occupational and life safety (Безпека праці і життєдіяльності). Навчальний посібник К. Центр учбової літератури. 2021. 428 с.
15. Войналович О.В., Марчишина Є.І. Охорона праці у тваринництві Підручник. К. НУБіП України. 2017. 482 с.
16. Перша допомога при гострих патологічних та екстремальних станах. Реаніматологія : лекція. Львів, 2019. 13 с.
17. L. Piskunova, T. Zubok, I. Pryimachenko Training manual for the discipline "Safety of work and Life" for students majoring in 291 "International Relations, Public Communications and Regional Studies". «КОМПРИНТ», 2023. 237 p.
18. Slavinskyi, D., Bilko, T., Cheberyachko, Y., Cheberyachko, S., & Deryugin, O. (2023). Improvement of motorized design filtering respirator. Machinery & Energetics, 14(1), 24-35. <https://doi.org/10.31548/machinery/1.2023.24>
19. Журнали „Охорона праці”, «Охорона праці та пожежна безпека» та «Промислова безпека» за 2021-2026 роки.

Інформаційні ресурси

- <http://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=791> – Електронний курс з дисципліни : «Безпека праці та життєдіяльності»
- <http://portal.rada.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
- <https://moz.gov.ua/> - Офіційний веб-сайт МОЗ України
- <http://www.nau.ua> - Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».

<https://dsp.gov.ua/> - Офіційний сайт Держпраці.

<http://www.mon.gov.ua> - Офіційний сайт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

<http://www.social.org.ua> - Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.

<https://dsns.gov.ua> - - Офіційний веб-сайт Державна служба України з надзвичайних ситуацій